

Globalleşen Dünya Ekonomisiyle Birlikte Cerayan Eden Tarihi Süreç İçindeki Türk-Rus Ekonomisindeki İlişkiler

Globalizing World Economy Occurring in the Historical Process Economies in Turkish-Russian Relations

Beyhan ASMA*

ÖZET

Günümüzde Türk-Rus ilişkileri globalleşen dünya ile birlikte ikili ekonomik, ticari ve kültürel işbirliğinin ötesinde artık dünya sorunlarının çözümünde de kendini kanıtlayacak bir düzeye ulaşmıştır. Rusya Federasyonu totaliter devlet anlayışını geride bırakmış ve sosyo-ekonomik ve siyasi yapısında çoğulcu demokrasiyi ve bireyin refahını hedefleyen bir düzeni başlatmıştır. Rusya Federasyonu, dünya ekonomisiyle bütünleşmeye götürecek süreçte, Türkiye Cumhuriyeti bir yandan da ikili ve çok taraflı işbirliğini en kapsamlı biçimde gerçekleştirmek amacını gütmektedir. Her iki ülkenin tarihinde bu ilişkilerin çok önemli bir yeri olduğu kuşkusuzdur. Osmanlı İmparatorluğu'nun kuzey komşusu ile ilişkileri, çok çeşitli aşamalardan geçmiş, birçok savaşlar birbirlerini izlemiş, Avrupa'daki kuvvetler bu savaşlardan etkilenmiş, kuvvetler dengesi ve nihayet bu dengeler, tarihin akışı içinde Türk-Rus ilişkilerine göre şekillenmiştir. Tarih boyunca gerginlik, çatışma, savaş, barış, ittifak ve işbirliği dönemleri birbirini özmüştür. Tarihi bir dönüşüm olarak nitelendirilebilecek bu yeni olgular, Rusya'dan başlayarak kısa bir zaman içinde Doğu Avrupa'nın ve Sovyetler Birliğinin mimarisini değiştirmiş ve köklü bir ekonomik değişim süreci başlamıştır. Bu süreç aynı zamanda Türkiye'nin ve Rusya'nın insan hakları ve özgürlüğü, çoğulcu ve katılımcı demokratik sistem ve serbest piyasa ekonomisi gibi çağdaş değerler etrafında buluşmalarına olanak sağlamıştır.

Anahtar kelimeler: Ekonomi, ticaret, tarih, Türkiye.

ABSTRACT

Turkey has a tendency towards being together with Russia on a friendly ground to be formed with such an understanding mentioned above. All the world com-

* Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, Kayseri. beyas@erciyes.edu.tr

munities have tried to set up a national administration which shows a respect to democracy and human rights in their own countries, not to have sovereignty over other peoples. Today, some topics such as national welfare, liberalism in economics, production and commerce, cultural creativity can be seen in the agendas of countries. The states are not efficient for economical progress on their own. All the world states need each other, and we are in a period in which these needs are increasing gradually. Behind bilateral economical, commercial and cultural cooperation, Turkish-Russian relations have reached a stage at which it will prove itself in solving global challenges. Today is the time of economical cooperation and friendship. The Russian Federation has adopted an order which aims to get the pluralistic democracy and individual's welfare in its socio-economical and political structure by having quitted an understanding of totalitarian administration. Within the process which will take Russian Federation to the integration with the world economy, Turkey is determined both to support Russia and to implement bilateral and multilateral economical cooperation extensively. Thus, each step to be taken will certainly make a contribution to the welfare of Turkish and Russian people.

Key words: Economy, trade, history, Turkey.

Tarihsel bakış açısıyla ele aldığımızda günümüzde öncelikle Rusya ile Türkiye arasındaki ilişkiler pek çok nedenlere dayanarak gelişmektedir. Bu ekonomik işbirliğini böylesine hareketli ve değişken kılan nedir? 2000'li yıllarda ticaretin artması ve ekonomik ilişkilerin gelişmesi devam etmektedir. İki ülke arasındaki anlaşmalar ve sözleşmeler büyük bir ilgi ve destekle girişimciler ve ekonomistler de desteklenmektedir. Günümüzde, Rusya'nın , Türkiye ile olan işbirliğindeki ekonomik hareketliliğini değerlendirirken asıl meselenin yalnızca coğrafi yakınlıkta yada devlet adamlarının veya iş adamlarının kişisel ilişkilerine dayanmamaktadır.

Hiç kuşkusuz, ekonomik ilişkiler günümüzde veya gelecekte koşul ve olanakların farklı oluşu ile bağlantılıdır. Rusya açısından önümüzdeki yıllar ekonomik bunalımın atlatılması istikrarın sağlanması ekonominin temellerin oluşturulması açık ekonomi yılları olacaktır. Rusya ekonomisi dünya ekonomisiyle bütünleşmek için her türlü ekonomik alt yapıyı kurmaya çalışmıştır. Herşeyden önce her iki ülkenin ekonomik işbirliğinde karşılıklı destekleme ve önemli sorunların halledilmesinde güçlü bir koordinasyonun büyük önemi olmuştur. Çağımızda, Rusya'nın karşılaştığı en önemli öncelik enerji sektörünün gelişimi, savunma sanayi konvansiyonu, konut yapımı, gıda sektörü gibi birimlerin geliştirilmesidir.

Türkiye açısından bakılacak olursa, ekonomideki verimliliğin ve rekabet gücünün yükseltilmesi, petrol ve doğal gaz başta olmak üzere bazı maddelerin ithalidir. Rusya içinde günümüzde yaşanan dünya ekonomik krizinde, ülkeye döviz sağlayacak olan alanların ihraçata yöneltme çabasıdır. İki ülke arasındaki

mevcut olan ekonomik sorunların pek çok durumda benzer olmakla beraber , aynı zamanda birbirlerini bütünleyici özellikleri bulunduğunu görmek gerekir. Hiç kuşkusuz bu durum ekonomik işbirliğinin paylaşılmasında ve karşılıklı ticaret açısında da büyük fırsatlar ortaya koymaktadır. Bugünün Türkiye'si Rusya'nın tüketim talebinin büyük bir kısmını karşılayabilecek ihracat kapasitesine sahiptir. Dünyaca tanınmış olan Türk tekstil ürünleri bunlardan biridir. Rusya pazarında sadece hafif sanayi ürünleri değil, metalurji, makina yapımı ve elektronik ürünleride başta gelmektedir. Rus-Türk ekonomi işbirliğinin başarıyla gelişmesi ve her iki ülke için de verimliliğin artırılması için yakın gelecekte önlerindeki tüm sıkıntıların aşılması olacaktır. Sadece ticari ve ekonomik ilişkileri düzenleyen hukuki standartların yeniden düzenlenmesi olmadı Türkiye'nin ödeme yükümlülüklerinin düzenlenmesinde gerekli biçim ve yöntemleri sorunu ile ilgili meseleleri çözmek olmalıdır.

Ortadoğu, Balkanlar ve Kafkasya gibi bölgelere coğrafi olarak dahil olan bu iki büyük ülke ekonomik gelişme ve istikrara kavuşmaya yönelik tüm zorlukları göz önünde bulundurmak zorundadır. Bu nedenle iki ülke coğrafi stratejilerinden dolayı ikili ilişkilerini her bakımdan geliştirmek durumundadırlar. Öncelik olarak, pazar ekonomisi şartlarında işletmecilik deneyimine sahip çağdaş girişimciliğin uygulanması özelleştirme yöntemleri konusunda bilgi alışverişi olmak üzere ticari firmalar ve işadamları arasındaki diyalogun gelişmesi maksadıyla gerekli önlem ve koşulların yaratılması önem taşımaktadır. Globalleşen ekonomik oluşumla beraber Türk-Rus ekonomik işbirliğindeki uzun vadeli ticari hedefler izleyen yıllarda daha da gelişeceği umut edilmektedir. Elbetteki bunda, her iki ülkedeki demokratikleşme, sosyo- ekonomik ve endüstriyel gelişme, ekonomik sistemlerin oluşturulmasıyla ilgili meselelerin çözülmesi ve ticari işbirliğinin geliştirilmesiyle doğru orantılıdır. İki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerde hem bölgesel hem de globalleşen dünya ekonomisi boyutunda, aynı zamanda da , Rusya ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kendi bünyesinde iki ülke arsasında mevcut ekonomik işbirliğindeki görsel değişim için harekete geçirici bir unsur olacaktır. Ekonomi boyutundaki işbirliği zamanla, yaşanmakta olan küresel ekonomik krize rağmen, daha da gelişecek ve istenilen ekonomik gelişmeye kavuşacaktır. Türkiye Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu arasındaki ekonomik ilişkilerin geleceğinden söz ederken, hiç kuşkusuz ülkemizde ve uluslararası globalleşen ekonomik alandaki gerek geçmiş yılların ve gerekse günümüzün durumunu göz önünde bulundurmamız gerekmektedir. Günümüzde koşullar ve etmenler, Rusya ile Türkiye'yi ekonomi alanında işbirliğinin artırılmasına yöneltmektedir.

Türkiye ve Rusya arasındaki ekonomik işbirliğinin, Ortadoğu, Balkanlar ve Orta Asya'da istikrar ve ekonomik işbirliğinin artırılmasına katkıda bulunması zorunludur. Dünyayı sarsan bu ekonomik krizde, iki ülke arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin gelişmesine yardımcı olan en önemli etmen, Rusya'nın dış

ekonomik işbirliğine yönelik yeni yaklaşımlardır. Yine de bu olumlu gelişmelere rağmen, ticari ve ekonomik ilişkilerimizdeki düzey hala düşüktür. Her ne kadar Rusya'nın Pazar ekonomisine geçimi, iki ülke arasındaki ilişkilerin hızla gelişmesinde itici güç olsa da. Karadeniz bölgesi çerçevesinde, Orta Asya, Orta Doğu bölgeleriyle Kafkasya ötesinde geliştirilecek çok taraflı ekonomi alanındaki işbirliği, Rusya ve Türkiye için büyük bir gelecek vaat etmektedir. Rusya ile Türkiye'nin Orta Asya'daki ticari işbirliği oldukça umut vericidir. Bu bölgedeki çok taraflı ticari ve ekonomik işbirliğinin geliştirilmesinde birbirlerini tamamlayıcı etkinlikler hem Rusya hem Türkiye için oldukça önemlidir. Orta Asya'da Türkiye ve Rusya birbirinin rakibi de görünse dürüst rekabetten cephelşmeye ve çatışmaya gelmemiştir.¹

Bu bölgede zaman zaman çıkan karmaşık ortamda Türkiye ve Rusya'nın konumları, her iki tarafında birbirlerinin ekonomik çıkarlarını tanıma çabası içinde olduklarını gösterir. Eski Sovyet Cumhuriyetleri, özellikle ekonomik açıdan Rusya ile ilişkilidirler. Türkiye'nin bu cumhuriyetlerle olan ticari ilişkilerini ise, Türkiye'nin kendilerine ekonomik gelişme ve öteki alanlarda olduğu gibi tarihsel ve dinsel etmenlerle yardımcı olabilme gücü belirlemektedir. Türkiye'deki ekonomik gelişmenin, Orta Asya Cumhuriyetlerine örnek oluşturabilecek bazı çizgilere sahip olduğu kanısı bugün Rusya'da hakim olan bir gerçektir. Bugün Türkiye'nin NATO'daki rolü ile Avrupa Birliğine gelecekteki katılımını engellemeyecek olan, askeri alandaki sürekli ilişkilerde dahil olmak üzere, ekonomik alandaki iki ülkenin ilişkilerini genişletmek ve güçlendirmek gerekmektedir.

Günümüzde, genel olarak kurulan bir ticari işbirliği mekanizmasının kuralları çerçevesinde sürdürülmekte, bu zemin üzerinde ikili siyasal ve ekonomik ilişkiler güç kazanmaktadır. Gelişmişlik için dünya ekonomisine entegre olma zorunluluğu vardır. Rusya Federasyonu ve Türkiye bunun bilinci içerisinde. Bir başka önemli konu da belirtilecek olursa, o da serbest piyasa ekonomisi ve insan haklarına saygılı çoğulcu demokratik sistemin birlikte oluşturduğu bugünkü düzene ayak uydurmanın kaçınılmaz olduğudur.

KAYNAKÇA

Akdes, N. Kurat . Türkiye ve Rusya, XVIII Yüzyıl Sonundan Kurtuluş Savaşı 'na Kadar Türk-Rus İlişkileri, 1789-1919,AÜ.DTCF yayınları, Ankara, 1970,s.104-107.

_____. Türkiye ve Rusya. Kültür Bakanlığı, Ankara, 1990.

Fahir Armaoğlu, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, Alkım Yayınları, s.34.

Kiseleva , V.I. Russko-Turetskie peregovori ob otkritii prolivov v 1911 g.Trudi Moskovskogo istoriko-archivnogo instituta, T.12.

Oreškova, S.F. Russko-Turetskie Otnęşeniya i naçale XVIIIv., Moskova Izd., Nauka, 1971.

Vostoçnyy vopros vo vneşney politike Rossii. Konets XVIII-naçalo XXv.M., 1978,s.330.

1 Oreškova, S.F. Russko-Turetskie Otnęşeniya i naçale XVIIIv., Moskova Izd., Nauka, 1971.